

Princes Procrastination

Class Dedicated for Yacov Ben Ephraim - Refuah Shelama

פרשת ויקבל תשפ"ב

16

the goat hair. ²⁷ The leaders brought the shoham stones and the stones for the settings for the Ephod and the Breastplate; ²⁸ the spice and the oil, for illumination and for the anointment oil and the incense spices. ²⁹ Every man and woman whose heart motivated them to bring for any of the work that HASHEM had commanded to make, through Moses — the Children of Israel brought a free-willed offering to HASHEM.

אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֲתָנָה בְּחֻמָּה טוֹי אֶת־הָעֵינַיִם: וְהַנְּשָׂאִים
הֵבִיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמְּלֵאִים לְאֶפֶד
וְלַחֹשֶׁן: וְאֶת־הַבְּשָׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלַשֶּׁמֶן
הַמְּשִׁיחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב

2 Artscroll - Amash

Rashi cites R' Nassan (Bamidbar Rabbah 12:16), who notes that the word נְשָׂא, leaders, is spelled without the two yuds that it would normally have [נְשָׂאִים]. This defective spelling of their title is an implied rebuke of the leaders for not bringing their gifts until everything else had been contributed. Their motive was good. They assumed that the general contributions would not be enough, so they waited to see what would be lacking, with the intention of giving everything that would still be needed, but the national response was so generous that there was almost nothing left for the leaders to give. Because they were "lazy" in not coming immediately, the Torah spells their title defectively. [Had they had as much fervor for the Tabernacle as the "ordinary" people, they would have joined in the general spirit of generosity without delay.] Seeing that they had been remiss in this instance, the leaders did not repeat their mistake when the dedication of the Tabernacle was celebrated. Then, they brought their own generous offerings immediately (Numbers ch.7).

R. Munk

In the Midrash, R' Shmuel ben Nachmani further points out that the word נְשָׂא sometimes means a cloud (as in Proverbs 25:14). This alludes to the clouds which brought the manna every day (16:4). Besides manna, precious stones and pearls also poured down (Yoma 75a). Thus, it was these clouds that became the source for the precious stones used in the Tabernacle. R' Yeshayah Pinto explains that this was a tremendous embarrassment for the leaders, for Hashem did not wish to accept their offering (Ein Yaakov).

4 מאט צייט - 5 טיים

אין בליבנו ספק שלא באו חז"ל לבקר אחר נשיאי ישראל ולחפש בהם ח"ו מומים כלשהם. דבריהם בענין זה, כמו בשאר כל מה שאמרו, תורה הם, דהיינו הוראות והנחיות עברונן, כדי שממעשי הראשונים נפיק את הלקחים החשובים מה עלינו לעשות וממה להימנע. ברוח זו אף אנו נעקוב אחר מה שנאמר בפי רבותינו בענין זה, כדי להסיק מכך את המסקנות המתבקשות.

5 יורה דעה

שם ברש"י: "ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם 'והנשאם' כתיב".
חיסרון אות בתורה זה חיסרון באדם עצמו, ולא שסתם נכתב חסר, כי מה שכתוב בתורה הוא מציאותו של האדם. וכן מצינו בחז"ל (מובא ברש"י ויקרא כו, מ) שחמשה פעמים כתוב יעקב מלא - "יעקוב", וכן חמשה פעמים כתוב אליהו הנביא חסר - "אליה", שיעקב נטל את משמו של אליהו כערבון, שיבוא ויבשר את גאולת בניו.

רחל פניני ספר שמות דעת

ולכאורה יש לתמוה מה היה העונש שלהם במה שהחסירה תורה אות אחת משמם, ומי יכול להרגיש החילוק אם המלה נשיאים מתבטאת במילוי יוד או בחסר יוד, וגם אם ירגיש מי שהוא וישמע ההפרש איזה ערך יש לעונש כזה?

ואדמו"ר זצוק"ל כבר ביאר לנו כי התמיה שלנו היא מפני "שאנו חושבים כי העונש הוא רק בזה האופן המתראה לנו פה, אבל האמת היא כי העונש והנשיאים נמצאים לא רק פה אלא הם חיים וקיימים גם בעולמות העליונים ושם ההפרש הוא גדול מאד, ומה שלנו נדמה פה חסרון נקודה קטנה,

שם בעולם הנצחי מורגש הוא בבהירות יתירה מובלט לכל, ומדרגה אחרת היא לגמרי (שע"ד "כי כל בשמים ובארץ").

ועוד יש להוסיף בהבנת ענין זה, כי התורה הקדושה היא תורת הבריאה, וכשם שבריאת עולם בהתחדשותו נתבלטה באותיות התורה, כמו"כ כל הדברים שארעו אח"כ שיש להם ערך בהתפתחות הבריאה כמובילה לתכלית הנצחית, מוצאים אח"כ את הדם בתורת החיים הזאת, ואם זכה האדם שאיזה מאורע נרשם בתורה אין זה אלא מפני שהוא דבר שממנו נבנה העולם, וכן גם דברים מבני אדם שעכבו במעשיהם את מהלך הבריאה היעוד לתכליתה גם כן נרשם לדראון עולם, ואין איש יכול לשער ולדעת מה הוא פעל, ואף שנראה שהיא קלה ופעוטה בכל זאת גדולה היא בעיני סוקר הכל וצופה ומביט עד סוף כל הדורות, ולכן חסרון אות קטנה בשמם בתורת הבריאה אין שעור וערך לעונש המורגש להם. (ועיין שע"ד מרו"ז "ויכתב בספר זכרון").

ועוד רואים אנו מזה מה גדול כחה של תשובה, כי הרי מתחילה כשנתעצלו חיסרה התורה אות אחת משמם, וכשבאו מתוך כך לידי זרון הוסיפה התורה פרשיות שלימות בשביל זריזות זו.

7 שו"ת דעת

אבל כל זה לנו רק מפני שאנו חושבים, כי זה העונש הוא רק בזה האופן המתראה לנו פה, אבל אחרי ידיעתנו כי זה הענין והעונש וגם הנשיאים נמצאים לא רק פה, אלא באותה שעה הם חיים וקיימים גם בעולמות העליונים, בתורה כמו שהוא מורגש אצלנו פה אין בו כיוון כ"כ גדול, אבל בעולם העליון לפי מציאותו שם, ששם התורה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה, והחסרון שם עומד לעולם, ההפרש הוא גדול מאד, מה שלנו נדמה פה שזה רק חסרון נקודה אחת קטנה, ומורגש לנו איזה ניצוץ של הרגש דק, שם בעולם הנצחי הפרש גדול הוא. פה אנו עוברים בלי התבוננות על רגש כזה, אבל שם בעולם הנצחי מורגש הוא בבהירות יתירה מובלט לכל ומדרגה אחרת לגמרי היא.

8 מאט צייט

אות בספר התורה
חיסור האות משמם של הנשיאים, אינו ענין של מה בכך. "החפץ חיים" היה מבאר ששם המופיע בתורה, משמע שאותו אדם התקשר בקשר בל ינתק אל הנצח. כשם שהתורה היא תורת נצח, כך גם כל תיבה שנתקנה בה שרירה וקיימת לעד ולנצח נצחים. מעתה חסר ברישום השם בתורה, משמעותו הפנימית פגם בהתקשרות אל נצחיות התורה.
מדברי הקדמונים ידענו שלכל איש מישראל יש חלק בתורה, בהתאם לשורש נשמתו. על רצוננו שחלק זה יתגלה ויבוא לידי בטוי מעשי מתפללים אנו: "ותן חלקנו בתורתך". כמו כן נכתב בספרים הקדושים כי השם "ישראל" כולל בקרבו את הנוטריקון: יש ששים ריבוא אותיות לתורה, לאמור, שכשם שישנם ששים ריבוא מספר נפשות ישראל, כך הוא גם במקביל מספר אותיות התורה. הוי אומר שלכל נפש מישראל יש אוח ייחודית משלה בספר התורה.

10

הנשיאים דורשים את כבודם

נדלה שני משפטים מרכזיים העומדים בלב הרעיון העולה מתוך דברי המדרש:

"היה רע בעיניהם על שלא אמר להם להביא!"

* הנשיאים חשבו את הקריאה להתנדבות כל העם לפגיעה בכבוד מעלתם, לפי דעתם היה על משה לפנות בראש ובראשונה אליהם, להציע להם להיות הראשונים תרומת הקודש, ומאחר שלא כך היה הם עיכבו את תרומתם, ומתוך תקוה וציפיה שתרומת העם לא תספיק ואז ייפול בגורלם כבוד השלמת החסר, לא מיהרו להשתתף בהתנדבות העם. אין זה מכבודם.

ואולם זריזות העם הכזיבה את חשבונם, והתוצאה היתה שנותר להם רק להביא את אבני השוהם וכי' לבגדי הכהן הגדול.

העצלות שגרמה לחסרון אות - לדורות

כעת נדלה את המשפט השני מתוך המדרש הנ"ל:

"והנשיאים שנתעצלו, חסר אות אחת משמם, שכן כתיב 'והנשאים' חסר וידיי!!!"

הפגם שנמצא במהלך מחשבה כזה, העמדת עצמם מעל לעם - בשעה מרוממת שכזו בה כולם נרתמים ומתאחדים למען המטרה הנשגבת - תחת הזיווג בתוך העם

11

אמר רבי שמואל: בשעה שבא משה אצל ישראל ואמר להן: אמר לי הקב"ה עשו לי מקדש, אמרו לו הנשיאים: אנו משלנו נעשה את המקדש ואל ישתתפו בו ישראל. אמר להן: לא כך ציווני הקב"ה אלא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה' (שמות כה, ב). מיד פירשו ואמרו: עתה תראה שאתה צריך לנו, ולא נשתתפו עם הצבור. וכיון שראו שהשלימו ישראל כל מלאכת משכן משלהן, מיד עמדו ונתנדבו והביאו."

(מדרש הגדול על אתר ד"ה והנשיאים הביאו)

12

למה דווקא האות "י" -

האות "י" היא האות הקטנה ביותר מכל האותיות. האות הזו מבטאת ענווה והתבטלות עצמית (מצינו זאת אצל יהושע שנוספה לו האות "י" בכדי שתשרה בקרבו מידת הכניעה ולא יגדר אחר ענת המרגלים).

אצל הנשיאים חסרה היתה ההתבטלות המוחלטת. הם הרגישו כנשיאים, הם תמהו והתרעמו "מדוע משה לא מתייעץ עמנו?", הם קבלו על כך שלא פנו אליהם בתחילה, והרגשה זו גרמה לכך "שנתעצלו", עד כדי כך שהמשכן והשראת השכינה היו יכולים לפעול גם ללא נדבת הנשיאים.

כל אחד מאיתנו יכול ללמוד מכך שיעור לחייו האישיים. אצל כל אחד מאיתנו קיים לפעמים המעמד של "נשיא", כל אחד בתחומו ובמקומו. הוא משפיע ושולט על המחשבה, הדיבור והמעשים שלו עצמו. הוא יכול להיות משפיע בבחינת "נשיא" בקרב משפחתו, עבודתו וסביבתו, אך האדם צריך לזכור שאם הוא רוצה להקים משכן קדוש וראוי, הרי שהוא צריך להיות נשיא ומשפיע מתוך תחושה של האות "י" כלומר מתוך צניעות והתבטלות.

שלא תחסר לו ה-!!!

הנה מה שהנשיאים הביאו מסתמא היה עולה ממון רב יותר מכל מה שכל ישראל הביאו, שהרי מצינו בקידושין (לא, א) במעשה של דמא בן נתניה, שחכמים רצו ליתן לו כסף רב כדי לקנות אבן מאבני האפוד. ומבואר שאבני השהם ואבני המלואים היו יקרים יותר מהכסף והזהב שניתנו למשכן. וא"כ לכאורה מוכח שכוונת הנשיאים היתה טובה, ואפילו הסכימו להתנדב יותר מאשר אחרים, ואם כך קשה מדוע הם נענשו.

וגרמא לומר שמכאן חזינו כמה יסודות חשובים, הענין הראשון הוא שהנשיאים לא האמינו בכלל ישראל, ומתחילת הצייוי לנדבת המשכן סברו שעם ישראל לא יתנדבו כהלכה, ועל כן הם היו מוכנים לעמוד ולהשלים את המלאכה. והטענה כנגדם היא בעצם זה שלא האמינו בכלל ישראל. והרי מצינו שמשה רבינו גם נענש על שחזר את עם ישראל ואמר "והן לא יאמינו לי".

כיון שהאמת היא שיש לבטוח בעם הנבחר שכולם קדושים, ולכן אין מה לחשוש, והם ודאי יעשו את כל מה שמבוקש מהם, ומיד שנצטוו על המשכן לא היה מקום לחשוד שמא לא יביאו את כל אשר נצרך.

וידוע מה שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין ה"ב) שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, כי כל בן ישראל רוצה לעשות את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, אלא שיצרו הוא שתקפו. ועל החדש הזה בעם ישראל נענשו הנשיאים.

9 אע"פ לעיר

והנשאים. חסר יו"ד, מפני שנתאחרו בהבאת נדבתם לבנין המשכן. רש"י. המתאחר להביא את תרומתו לדבר טוב - סימן שחסר לו... יו"ד. אות. שבר מתחיל שם הוי"ה ב"ה, וכן שם ישראל ויהודה - חסר לו מדת הנדיבות. א' מג' סימני היתדות (רחמנים בישנים וגמ"ח).

13 קול

ועוד לימודים יש בזה, שהנשיאים חשבו שכלל ישראל לא יעשו את מה שהיה צורך לעשות, ולכן הם הנשיאים יבואו ויעשו את כל הנשאר ולקחו על עצמם את כל היתר, ולא היה להם ספק שהמשכן יצטרך להם, ונמצא שמונת בהתנדבות זו מידה של גאווה. ואע"פ שאין אנו רשאים לחשוב דבר רע על אנשים גדולים כמו הנשיאים, והיה ביניהם גם נחשון בן עמינדב שהיה הראשון לקפוץ לים סוף, מ"מ הפסוק מעיד על כך שהיה חיסרון במעשיהם.

R. Scherman

15

51. במקום אחר (מאמר 5), כתב הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בביאור טענת התורה על הנשיאים בזה"ל: הנה מצות מסירות נפש שנצטוו כל ישראל לקדש את שמו הגדול, כתובה בפסוק (דברים ו-ח), "ואהבת את ה' אלקיך", וכדילפינן בסנהדרין (עד ע"א), ונראה שהכוונה בזה, כי אם יחשוב מחשבות הרבה, ימצא טעמים הרבה שלא למסור את נפשו למות, ואפי' יודע שמצוה היא, מ"מ תמיד יהיו לו חשבונות שייראו לו צודקים להפטר מכך, על כן אמרה תורה בלשון זה של "ואהבת", כי האוהב אינו מחשב חשבונות, אלא קופץ ומוטר נפשו בטרם יסיפיקו הרהורים להטרידו, ומי שהגיע לאהבת השי"ת מיד הוא מוסר את נפשו. וזו היתה התביעה מאת הנשיאים. אמנם ישנם חשבונות לאחר את נדבת המשכן, אך למה הגיעו לידי חשבונות ולא קפצו באהבתם את השי"ת לתת את תרומתם בו ברגע שנצטוו על כך, עכ"ל.

ד] כאשר יש אהבת ה' לא עושים חשבונות, אמנם יש כאן סיבה מוצדקת לאחר את נדבת המשכן וכנ"ל, אך מדוע לא קפצו באהבתם את השי"ת לתת את תרומתם בו ברגע שנצטוו על כך. מי שאהבת ה' בוערת בו אינו עושה חשבונות. כיצד אפשר

להחזיק מעמד מלעשות דבר כה חשוב לכבוד שמים... עם כל החשבונות... הרי שהיה חסר להם הערכה לכבוד שמים. כאשר יש ענין כה חשוב כבניית המשכן... בניית בית ה', לא יתכן חשבונות! ובע"כ שבדקות שייד לומר שנתעצלו בענין זה⁴⁹.

אח"כ ראיתי שכ"כ בספר שנתח מוסף⁵⁰ וז"ל, והנה אף כי כוונתם לשם שמים היתה, להשלים כל מה שיחסר למלאכת המשכן לאחר שיביאו כל בני" את תרומתם, מ"מ מצאה התורה פגם כלשהו ב"נדבת הלב" מצדם, כי האיש אשר ידבנו לבר בשלימות אינו מסוגל לעכב את תרומתו עד אחרי כלות הכל לתרום, ואף בשעה שיש לו "חשבון" נכבד לכך.

וכבר גילה רו זה רשי"ה הק' בפירושו (בפסוק זה) וז"ל, ולפי שנתעצלו נחסרה אות משמם והנשאם כתיב ע"כ. כלומר, מתחת המעטה של חשבון לש"ש היה טמון שורש של עצלות אשר גרם לעיכוב תרומתם, וכל זה תוצאה מחסרון כל דהו ב"נדבת הלב", ולכן נמנו אחרונים, עכ"ל⁵¹.

18

מכאן אנו לומדים עד כמה הפגם של העצלות הוא קשה מאוד. אם נבחן את דברי הנשיאים נראה, שלכאורה, כוונתם הייתה חיובית. הם אמרו: "יתנדבו ציבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין איתנו." ולא הייתה כוונתם להשתמטות, אלא רק הבוחן לב וחוקר כליות יודע שסברתם וחשבונם נובעת מעצלות, בבחינת "הקב"ה מדקדק עם צדיקו כחוט השערה" (יבמות קא:). נמצא אצלם כדי שיעיד חוט השערה של עצלות וממנו נבעו כל הסברות של "אנו משלימין".

ומבאר הגאון רבי ישראל רודמן זצ"ל בספר "זכרון מאיר" עפ"י דברי ה"מסילת ישרים" וזה לשונו: "והוא (העצלן) אינו רואה שאין הטענות ההם והטעמים ההם נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא ממקור עצלותו הם נובעים אשר בהיותה היא גוברת בו מטה דעתו ושכלו אל הטענות האלה וכו'", הוא מה ששלמה צווח ואומר "חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם" (משלי כו, טז).

אם נבחן את הדברים נראה שהנשיאים קבלו עונש נצחי וקשה מאוד, וכל זאת על עצלות דקה מאוד. אף שהרי נתכוונו לתת נדבה אחר כך, ומכאן נוכל ללמוד ק"ו כמה מסוגלים אנו להפסיד בגלל העצלות. עלולים אנו להפסיד חיי נצח, ועל-אחת-כמה-וכמה רב ההפסד עבור דברים שנדחים בידיים ממש.

והדברים קשים עד מאוד:

* אנו שאיננו רואים מה מחסירים משמנו, מנצחיותנו - כמה וכמה מצוות חולפות עלינו ביעף ביום ואנו לא מקיימים אותן מסיבת עצלות. הדברים קואבים אף מלהזכירם. ניקח לדוגמה את הבוקר, הקימה לתפילת

שחרית, אותן דקות ראשונות שבהן אנו מתעוררים אך עדיין לא קמים, דקות אלו שעליהן כתב בעל השו"ע בסעיף הראשון "יתגבר כארי לעבוד את בוראו".

והתפילה שצריך לקרותה כמזנה מעות? כמה פעמים אנו מתפללים בהבלעת מילים, במהירות - כן, זוהי עצלות.

דוגמה נוספת: קריאת שמע על המיטה. כמה פעמים אנו נרדמים לפני קריאתה? איך היא נאמרת?

תיקון חצות - כמה פעמים אדם זוכה לומר אותו בשנה או בכלל בחייו?

19

* אם נבחן את קיומה של כל מצווה ומצווה נוכל לגלות בנקל כי אי קיום המצוות בשלמות נובעת מתוך תחושת העצלות. אף על פי שלמראית עין אין הדבר נראה. אך אם נפרוט את המצווה לפרוטות מהר מאוד יתברר לנו שהעצלות היא גורם מרכזי לריפיון האדם בקיום המצוות.

16

ה] שמעתי בשם מרן הגרי"ז זצ"ל, כי כאשר מוטלת על האדם חובת קיומה של מצוה, הריהו חייב לבטל כל החשבונות ואין לו אלא לעשות רצון בוראו. כיון שנדבת המשכן היתה מצוה, לא היה בכח כל חשבון שבעולם לבטלה ולהמנע מנתינת התרומה, ולא היה רשות לבטל מצוה זו אף בנימוק עולה על הדעת, ומשום כך נענשו הנשיאים.

ו] אך עדיין יש להבין, מדוע היתה התביעה עליהם "שנתעצלו מתחילה" - דלכאורה טעות בלבד יש כאן, והיה יותר ראוי לומר שהחשבון שעשו בדקדוק להמתין ולראות מה חסר ולהשלימו, הוכח מוטעה, אולם מדוע יש בזה "עצלות". ונלמד מכאן יסוד, שכאשר יש חשבונות לא לעשות דבר מצוה או כל דבר טוב, יש לחשוש ולחשוש שאולי בעומק הלב טמון שורש החשבון וסיבת עשיית הדבר בעצלות⁵².

17

תקכט דניאל ויקהל אור

לעיתים תכופות אנו עושים "חשבונות של מצווה" כאשר מוטלת עלינו חובה לקיים מצווה אחרת. לדוגמא, כאשר ידוע לנו שאדם חולה מאושפז בבית-החולים, ה"חשבון של מצווה" הוא לבקר אותו על חשבון תפילה במנין, שיעור תורה. והרי מצוות ביקור חולים היא מן הדברים שאין להם שיעור.

זה בדיוק מה שקרה עם הנשיאים, הם לא רצו לבטל את המצווה של תרומה למשכן אלא ההיפך, רצו להביא ועוד הרבה יותר מכך, חפצו להשלים כל מה שיחסירו העם!

לצערנו לפעמים החשבון אשר אנו עורכים הוא עפ"י ההגיון ולא על פי דעת התורה, ובכך נכשלו הנשיאים. הם בחשבונם הפסידו את הזכות להביא נדבתם למשכן. רצון טוב היה להם ואף כוונתם הייתה לשם שמים,

אך הייתה חסרה להם ההחלטה שמצווה לא משהים. בקיום מצוות אי זמן ביניים שניתן לדחות למאוחר יותר. דווקא זמן זה מנצל היצר - הוא נכנס לתמונה בדיוק בזמן הזה.

כאשר יש כוונה טובה לעשות לשם שמים, לשם מצווה, אך נשאר פירצה קטנה להמתין, לחכות, להתמהמה כאן כוחו של היצר גובר בכך להביא לידי עשיית היפך רצון הבורא יתברך.

* ידע האדם שאם לא ינהג בזריזות עתיד הוא להפסיד המצווה. ואם יחזר כך יימלך בדעתו ואף יחפוץ לקיימה יתכן מאוד שלא תהיה לו הזכות בכך.

sluggard does not happen at once, but gradually, without his knowledge or awareness. He is dragged from bad to worse, until he is totally ensnared in evil.

Initially, he decreases the requisite effort which in turn leads to a diminishment of Torah study. Due to this deficiency, when he does study, he lacks the proper understanding. Were the process to stop here it would be bad enough, but he continues to deteriorate. For in an effort to explain a Torah portion, he will explain it falsely, destroying and distorting the truth. He will transgress the rabbinic injunctions. His end is destruction as befalls all those who breach a rabbinic fence.

This, then, is the steady deterioration of the עצל: the transformation of apathy and neglect into a breeding ground of poisonous evil. It is only the גבור, the powerful person who can force his body out of its stupor and lethargy to tend the vineyard, who can utilize the Torah as a source of life. This is why strength is such an essential quality for both the prophet and for the High Priest.

22

II.

How does עצל entrench itself in one's personality? How does it retain its hold on man?

Let us take a closer look at the verse in *Mishlei*: על שדה איש עצל Let us take a closer look at the verse in *Mishlei*: על שדה איש עצל *I passed by the field of a lazy man and by the vineyard of a man devoid of understanding.*

The עצל is compared to the person who is חסר לב, devoid of understanding. Neglect and laziness are the result of apathy and a profound lack of sensitivity. It is only by being totally and completely conscious of the consequences of עצל that one can attempt to overcome it. *I passed by the field of a lazy man.* Shlomo HaMelech writes that it is not enough to hear about a situation. One must see with his own eyes in order to be affected. The verse continues to describe the impact being made on Shlomo by the overgrown ruins of the vineyard and field. First Shlomo merely passed by (עברתי). He then pauses to ponder (והקנה), and finally the realization strikes him fully (אשית לבי).

Shlomo then sums up the experience as a whole: ראיתי לקחתי מוסר, *I looked upon it and took from it a lesson.* The key to self-improvement is the actual perception and understanding of the consequences

of עצל. Its culmination lies in applying its lessons to one's own deficiencies while the lack of awareness and sensitivity is the root and cause of עצל.

There are, in addition, many rationales that a person uses to buttress and reinforce his laziness. The most common pretext to exempt oneself from fulfilling his obligations is the excuse that one lacks the requisite abilities to properly carry out one's tasks in life.

Ramban is perhaps the best rejoinder.

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וגו'. כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שיאמן בהם ידיו כלל. אכל מצא בטבעו שינדע לעשות כן, ויגבה לבו בדרך כי הי לבוא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר (שמות לה:א). *And they came, everyone whose heart stirred him up. None of [those who came] had learned the craftsmanship from a teacher nor had trained himself. But he discovered within himself the ability to do so. His heart stirred him up in the ways of Hashem to come before Moshe and declare, "I will do whatever my Master commands" (Shemos 35:21).*

Building the *Mishkan* required great skills and craftsmanship, skills which these volunteers did not possess. Yet, since they were determined to fulfill Hashem's command and exerted themselves to obey Moshe's instructions, they succeeded in building it. This holds true for every spiritual endeavor; supposed inability does not excuse anyone from any undertaking. If a person but gives his utmost he will succeed.

אין פלא שבעל השו"ע מרן רבי יוסף קארו ראה חשיבות עליונה בפתיחה לשו"ע והדגיש בסעיף הראשון: "יתגבר כארי". ומידה זו נלמדה דווקא מן הארי כיוון שאצל הארי מידה זו טבועה בו.

יכולים אנו להביא הדגשים נוספים המראים שהעצלות היא אם כל חטאת.

והסיבה היא כי רעת העצל אינה באה בבת-אחת אלא מעט מעט בלא שידע וירגיש בה. כי הנה הוא נמשך מרעה אל רעה עד שימצא טבוע בתכלית הרעה, והעצל יש לו טענות רבות והגיוניות מצד השכל אשר כולם מורים לו מבחינת עצלותו לא לשמוע לטענת חכמים ואנשי דעה והעצלות אינה מניחה לאדם שאפילו יחוש לדברי המוכיחים אותו אלא יחשוב הוא את כולם לתועים ושוטים.

עלינו ללמוד לקח מן הנשיאים אשר נחסרה משמם האות יו"ד. ומדוע דוקא היא? – ש"הנשיאים" לשון העלאה, התנשאות, גאווה, שהתגאו ולא רצו לתת יחד עם הציבור אלא פרושו ואמרו: "יתנו הציבור ומה שמחסרין אנו משלימין", והתנהגותם הייתה בעצלות ולא קיימו בעצמם "זריזין מקדימין למצוות". התורה מרמזת לנו שהעצלות באה להם מן הגאווה היא זו הגורמת לאדם שיתנהג בעצלות, בכבוד כעופרת. והאות י' שנחסרה – כוונת התורה בזה שהורידו לנשיאים חלק מהתנשאותם ובכך הם לא מושלמים.

24

This is the strength demanded of a High Priest and a prophet. Although we are definitely speaking of physical strength, as it appears from the verses, the source of this strength, however, is not in the flesh. It is the concentration and focusing of all of one's energies towards the desired goals. This can apply both to physical powers and to strength in character in overcoming one's evil inclination, as Ramban explains.

Both of these strengths are rooted in the concentrated effort of the person. Just as עצל brings about the deterioration of a person, ריוח הקדש and prophecy, alacrity and zealotness, elevates a person to prophecy.

25

[236] TORAS ZVI

push oneself to achieve, others can detect this idealism and zest. Rashi comments (on *Divrei Hayamim I 11:22*) that Benayahu ben Yehoyada is called *ben ish chayil*, a warrior, because *when people see a person who is a zariz they comment that "he is fully alive."* (Rashi seems to understand *chayil* as relating to the word *chai* – as used in *Shmuel II 23:20* to refer to Benayahu.) Closer to our time, the Alter of Kelm was an exemplar of one who pushed himself to tremendous lengths, despite his frail physical state, for fear of succumbing to laziness.

Life provides plenty of excuses for inaction when responsibilities are thrown at us. But if we accept those responsibilities with zerizus, enthusiasm, and love for our mission in life, we will brush aside excuses and push ourselves to achieve.

26

כי לא ידע האדם את עתו

אל לנו לחשוב שזריזות בקיום מצוות היא הידור בעלמא בקיום המצוות, המעיין בתורתם של רבותינו זצ"ל ימצא כי הגדירו את ענין הזריזות בעבות ה' כתנאי הכרחי עד למאור.

I passed by the field of the lazy man and by the vineyard of a man lacking an understanding heart. And behold, it was all overgrown with thorns When I saw this, I set my heart [to understand, I saw and accepted discipline. A little sleep, a little slumber then, your poverty will come like a traveler, and your lacking like an armed man (Mishlei 24:30-34).

The person who is lazy feels that there is no harm in his inaction because being passive is not actually doing anything wrong. However the Ramchal explains that nothing can be further from the truth. By not acting in a dynamic and creative manner, the individual brings untold evil upon himself. This harm comes about very slowly and imperceptibly, without the person sensing the great harm that is unfolding.

One might argue that perhaps the slothful individual is unaware that life presents us with goals and objectives. The indolent individual might be oblivious to what is demanded of him. "This is not true," declares Rabbi Luzzatto. The lazy person is certainly cognizant of life's positive possibilities. It is only that laziness breeds laziness. The first few times a person refuses to be creative, this inaction brings in its wake a kind of lethargy that increases indolence exponentially, to

the point that the lazy person has created a barrier that consists of seemingly logical, irrefutable reasons for inaction. The person who offers these excuses believes them to be eminently reasonable. In truth, however, the inertia created by his indolence has lulled the person into a false sense of confidence and he believes that his reasons for not acting are intelligent and justified. Such is the pernicious nature of *atzlus*, laziness.

29

It would seem to me that the greatest impediment to acquiring the attribute of *zerizus* is that individuals are not fully aware of their God-given potential. It is our underestimation of self that allows us to indulge in indolence, *atzlus*. If we would have confidence in our great abilities to accomplish and bring out the latent greatness that all of us possess, our greatest attribute would be *zerizus* on a very high level. Simply stated, we sell

ourselves short. As a result we feel defeated before we even begin. We say, "We are not worthy. We simply do not have what it takes to be maximal people." Nothing is further from the truth. Each of us has been gifted with a unique personality. The world has been waiting for us to be born, to live and to offer that special contribution that only we can make. Each of us needs to realize that nobody before or after can produce and perform what I can do. Rabbi Kook in his commentary on the *siddur, Olas Re'iyah* (Volume II, p. 356) explains one of the special prayers we add on Yom Kippur. We say to Hashem at the very end of our Yom Kippur *Amidah* prayers, "My God, before I was created I was unworthy. And even now after I have been created I am as if I had not been created. I am like dust during my life and even after I die." He explains that each person is born in an era and a place that needs him. Therefore, in any previous age his presence on earth would be unwarranted. But now that a person lives and does not fulfill that special *taskeid*, that unique purpose for which he was created, it is as if he were not created, for his being here has not fulfilled his purpose in life. Then, unfortunately, he is like the dust which is also unproductive. This thought is both chilling and exhilarating. The world is awaiting our unique contribution, but we have been slothful in its fulfillment.

Why don't all of us understand this? Why don't we realize what great things we can accomplish? The answer is we are deterred by the *yetzer hara*, the evil inclination. However one understands the power of the *yetzer hara* – whether it is a real spiritual being whose angelic task is to test us and place us in compromising situations so that we might have the ability to choose between good and evil, or if we see the *yetzer hara* as the negative aspects of the human personality – the same explanation obtains.

הגה"ק רבי אליעזר פאפו זי"ע בספרו "פלא יועץ" (עוד זריזות) הפליג וכתב: "זריזות נאמר על מצות עשה ועניינו לחוש הרבה על המצוות פן ואולי לא יהא בידו לקיימה ומתוך כך זריזין מקדימין למצוות, כי לא ידע האדם את עתו ומרגע לרגע כמה מגיעות וכמה עיכובים וכמה פיתויי היצ"ח יכולים להודמן.

ומי שמחבב את המצוה כאשר ראוי לחבבה מאלפי זהב וכסף ומכל חיי העולם הבא, ליבו בוער באש ולא ישקוט האיש עד עשותו אותה, וחושש על אחד מני אלה פן יארע לו איזה מגיעה, ועל כן אמרה תורה מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה."

מסילות בלבנם 38

במי שממית עצמו

כה הם דברי התפארת שלמה (פרשת חוקת) לבאר דרשת חז"ל (ברכות סג ב) על הפסוק (במדבר יט ד) 'זאת התורה, אדם כי ימות באהל: שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ולכאורה הלא כתיב (ויקרא יח ה): 'וחי בהם' [ולא שימות בהם" (יומא פה ב)?

"אך הנה צריך האדם להיות חרד ולהחיש לעסוק בדברי תורה בעודנו בחיים חיותו בעולם הזה, ואל יאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, לכן צריך להיות יקר בעיניו היום והשעה שהוא בעולם הזה עודנו בכוחו לתקן הכל ללמוד תורה, אבל אחר כך אם יתן כל חללי דעלמא בעד יום אחד לשוב לעולם הזה לתקן מה שעיוות אז לא יניחוהו... [כאן הוא מביא את הסיפור הנ"ל עם רבי שמעון בן לקיש] הנה לכך אמר הכתוב: 'זאת חקת התורה', כי תעסוק בה בתשובה ותשוקה שלימה, כי תדמה בנפשך 'אדם כי ימות באהל' ויבקש את נפשו להשיבה על יום אחד לעולם הזה עור, כמה היה משתדל בתורה ומצות ומעשים טובים באותו היום שהניחוהו לשוב. בוודאי לא היה מגיח אף רגע אחד בלי עבודה ותיקון השלימות.

"וזרו ושוב יום אחד לפני מיתתך, שתדמה בנפשך כי היום הזה הוא שהניחוך לשוב לעולם הזה עוד משמים. כדי לעשות תשובה לפני מיתתך, כמה יקר הוא היום הזה שלא תוכל עוד להשיגו אחר כך. וזה שאמרו: 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה'.

פירוש שבכל יום הוא כבר מת והוא מחשב עצמו על המיתה של מחר ח"ו, והוא אם עודנו חי גם למחר זה הוא לו במתנה משמים עוד יום אחד לחזור בתשובה קודם מותו שלמחר, נמצא כי כל חיות שלו בעולם הזה הוא רק עבור התורה כל יום ויום, וזהו באמת כמו שנאמר 'וחי בהם' שאין לו חיות כי אם בהם בהתורה."

להשלימת יריעה זו יש להביא מה שאמר הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זצ"ל בסיבת הדבר שנחסר דייקא אות יו"ד משמם: "מכאן משמע שעיקר יהדות תלוי בזריזות והתלהבות לעבודתו ית"ש, ובעצלות נחסר להם היו"ד" (שפתי צדיק ויקהל אות ה). ללמדנו שהעצלות מהווה חסרון ב"יוד"שקייט. כאשר בעצלותו טומן ידו בצלחת, ויום ליום יביע אומר: "לכשאפנה אשנה", והרי כאמור אין אדם עשוי להתפנות במשך כל ימי חלדו בעולם הזה המלא טירדות ובלבולים, ונמצא עבר ובטל מן העולם בלא תורה ומצוות, וכל יהדותו לוקה בחסרון.

וברש"י "ולפי שנתעצלו מתחילה נחסר אות משמם והנשאם כתיב" ע"כ. ובאמת נחסר כאן ב' אותיות אות י' משמם נשא במקום נשיא, ואות אחת מלשון רבים. נראה דזה רומז למה שאמרו חז"ל דהנשאים היינו עננים כדכתיב מעלה נשיאים מקצה הארץ. ובתרגום יונתן מבואר דאין כאן סתירה, דהעננים הביאו אותם במדבר לפני הנשיאים שיביאו, דאל"כ מנין להם לנשיאים דוקא אבנים אלו. ולזה כתיב נשאם חסר י' דכדי להביא האבנים מנחל פישון לא היה צריך רק ענן א' לכל סוג אבנים ולא הרבה עננים לפיכך נתמעט זה מלשון רבים.

והנה מה שנחסר משמם אות י', פשוט שבא לרמוז בזה על נשיאות לבם, והכי קאמר "והנשאם הביאו" דהיינו מה שהרגישו נשיאות לב ואמרו אנחנו נביא מה שכולם חסרים, ולא נודדו להביא עם כולם רק בהבאה מיוחדת של נשיאים שיראו כולם שהם המשלימים זה גרם להם דבר זה. ומ"מ למדנו כאן דבר גדול שהרי התורה העידה "והנשאם הביאו" דהיינו העננים הביאו, ור"ל בזה נחסר להם משכר ההבאה דהרי ההבאה מתייחסת לעננים דהרי אם לא היו העננים מביאים להם האבנים לא היה להם מה להביא, [שהרי מבואר דרשא א' היא שאף הנשיאים הביאו ע"י העננים] רק שהקב"ה חס עליהם מפני כבודם, וזהו גופא הטעם שהביאו בחנוכת המזבח תחילה, דבזה הנדבה של העגלות נקראת על שמם.

ה"אור החיים" (לעיל ריש פרשת תרומה) ביאר, שלכך נזכרו אבני השהם ואבני מילואים באחרונה, כיון שהם באו בלא טירחה ועמל שהרי העננים הביאו אותם. וכל דבר שלא בא ביגיעה אינו חשוב ומוזכר באחרונה. אין בו את החביבות המיוחדת השמורה לממון שנוצר על ידי עמל ויגיע כפיים, וכמו שנאמר: "רוצה אדם בקב שלו" שחביב בעיניו מחמת עמלו.

35

חכמים לכל אחד ואחד חדר חדרי חדרים בתורתו⁴. וכן כתב האלשיך (שמות כ, טו-טז): "כי כל הנשמות העתידות לבא בכל דור דור שם היו [במעמד הר סיני], וכל אחת קבלה חלק הראוי לה לפי בחינתה בתורה להתחדש בעולם"⁵.

אם כן, על אף שאין אדם יכול להתפלל על יכולותיו וכישוריו, כיון שאלו נקבעו בתחילת התהוותו, מכל מקום יכול הוא - ואף צריך - להתפלל על אותו חלק בתורה המיועד לו, ועל כך אנו מתפללים ומבקשים ממי שהחכמה שלו - "ותן חלקנו בתורתך" - שנוכה לכוון את דרכינו בלימוד התורה הקדושה, כל אחד ואחד כפי חלקו, לפי טבעו ולפי חכמתו, כדי שיביין ויחדש את החידושים השמורים לו - דוקא לו - שכן חידושים אלו, והאופן בו יאמרו על ידי האדם לו הם מיועדים, לא נתחדשו ולא נאמרו מעולם. בכך ישלים האדם את חלקו בעמל התורה הקדושה וידיעתה, ובהשגת חלק התורה המיועד אך ורק לו.

השגתו של החלק המיוחד בתורה אינה נעשית על ידי השכל השוכן במוחו של האדם בלבד, כי אם אף - ובעיקר - על ידי הרצון הפנימי האמיתי השוכן בלב האדם פנימה, כמו שנאמר בתהלים (לו, א): "תורת אלקיו בלבן", כי עיקר משכנה של התורה הוא בלב, ולא במוח ולפיכך אין האדם זוכה לחלקו בתורה כי אם ביחוד הלב לתכלית זו, עד אשר יהיו כל מעשני נמשכים אחר רצונו זה, כדוגמת הלל הזקן שכאשר לא היה בידו ממון ליתן לשומר בית המדרש כדי ללמוד תורה מפי רבותיו, עלה אל גג בית המדרש כדי לשמוע את דבריהם דרך הארובה, עד אשר נתכסה שלג בגובה שלוש אמות (עיין יומא לה ע"ב).

ותן בלבנו להבין

לביאור הענין יש להקדים ולבאר ענין אחר, והוא התפילה והבקשה על החכמה, שאמרו חז"ל (גדה ע ע"ב): "מה יעשה אדם ויחכם... יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר (משלי ב, ו): 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'". ואכן, בכל יום אנו מתפללים ומבקשים חכמה, הן בברכת אהבה רבה: "ותן בלבנו להבין ולהשכיל... והאר עינינו בתורתך...", והן בתפילת שמונה עשרה: "חננו מאתך דעה בינה והשכל", ואף בברכת כהנים, שנאמר: "יאר ה' פניו אליך", ופירשו חז"ל (פסיקתא זוטרא פ' נשא): "זה חכמה, כן הוא אומר (קהלת ה, א): 'חכמת אדם תאיר פניו'".

ונראה לומר, שהתפילות והבקשות על החכמה אינן על עצם היכולת והכישרון להבין את דברי התורה ולהשכיל בהם, אלא על האפשרות להשיג את חלק התורה השמור ומיועד לכל אדם ואדם מראשית יצירתו, וכפי המבואר בתנא דבי אליהו (פ"ו): "כשם שיש להקב"ה חדר חדרי חדרים בתורתו, כך יש להם לתלמידי

וכך יש לומר גם לענין הגבורה והעושר, שאף שהם נקבעים ונגזרים קודם לידת האדם, מכל מקום התפילה בענינים היא ששיג האדם את החלק הקצוב לו בהם במלואו.

נדבת הלב

בדרך זו יתבאר היטב ענינם של הנשיאים בתרומת המשכן, שכן אף תרומת המשכן היתה בבחינת "ותן חלקנו", לתת לכל אחד ואחד מישראל חלק במשכן ה' ואת הזכות להיות שותף בכינון מקום המקדש, כי פשוט וברור הוא שאין הבורא יתברך צריך למתנת בשר ודם, כמו שנאמר (תהלים נ יב): "אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלאה". על כרחך שכל עיקרה של תרומה זו היה לגלות את נדיבות ליבם של ישראל, ואת עומק רצונם להשתתף וליטול חלק בעשיית המשכן, וכלשון הכתוב (שמות כה ט): "מאת כל איש אשר ידבנו לבו".

על ידי נדיבות לב זו זכה כל אחד מישראל לחלק במשכן ה', ובכך התקיימה גם תכלית המשכן, וכפי שפירש האלשיך (שמות כה ה-ט) את הפסוק (שם): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - ולא 'בתוכו', לפי שעיקר השראת השכינה היא בבני ישראל עצמם, בליבו של כל אחד ואחד, ועל ידי נדיבות ליבם וגילוי רצונם האמיתי להשתתף בעשיית המשכן, זכו שתשכון השכינה בתוכם, בתוך ליבם?

ונראה לומר, שנדבת הלב של כלל ישראל בתרומת המשכן, באה לידי ביטוי במחשבה ובעיון של כל אחד ואחד מהם, מהו הדבר הנצרך למלאכת המשכן, שבו יוכל הוא לתת את חלקו המיוחד לו לפי יכולותיו.

על פי זה יש לבאר את שגגתם של הנשיאים בהתחייבם להשלים את כל אשר יחסר, כי אף על פי שמצד התרומה כשלעצמה היתה בכך תועלת רבה, שהרי באופן זה הובטח שלא יחסר דבר למלאכת המשכן, מכל מקום לא זה היה עיקר ענינה וחיבותה של התרומה, שהרי אין הבורא יתברך רוצה במתנת ידם של ברואיו, כי אם בנדבת ליבם, שכל אחד ואחד מהם יחזור וידרוש מה ראוי לו להביא למלאכת המשכן, ובאיזה אופן יוכל הוא להשלים את חלקו אשר נועד לו במלאכה קדושה זו.

אמנם, בקרבנותיהם אשר הקריבו בחנוכת המזבח, תיקנו הנשיאים את חסרונם, שכן אז היו נדבות כולם שוות במידתן ובמנין, ואף על פי כן היו טעמיהם

וכוונותיהם של כל אחד שונים אלו מאלו, וכפי שכתב הרמב"ן (במדבר ז ב) שמטעם זה חזרה התורה ופירטה את כל הקרבנות⁸ באופן זה נתקיימה נדבת ליבם מתוך עומק המחשבה, שכן אף על פי שהיו נדבותיהם שוות, מכל מקום נעשתה כל אחת מהן מתוך כוונה מיוחדת, לפי תכונות המקריב ותכונות שבטו, וכפי החלק המיוחד לו בעבודת ה'.

זאת ועוד, אף בעגלות אשר הביאו הנשיאים לנשיאת המשכן היה משום תיקון לחסרון העצלות שהיתה בהם מתחילה, שהרי תרומה זו באה מתוך בדיקה ועיון מה נדרש למשכן ה', ומה ראוי להוסיף בתרומתו, וכפי שאמרו חז"ל (במדבר רבה פ' יב אות טו): "כיון שנעשה המשכן ולא היה חסר כלום, אמרו [הנשיאים] מה יש לנו להביא, הלכו והביאו עגלות שיהיו נושאים עליהם את המשכן... שנתנחמו על מה שעשו בתחלה". היינו, שחיפשו ובדקו מה יהיה בידם להביא למלאכת המשכן, עד שמצאו שהמשכן טעון עגלות, ובכך תיקנו את הפגם שהיה בנדבתם הראשונה, וגילו נדיבות לב לפני ה'.

שמן פרשת ויקהל הטוב קצה

ואולי כדאי לחזור משי"כ כבר, דחסרון הנשיאים הי' בזה דראו רק מה שצריך המשכן, ולכן אמרו יתרמו הם ומה שחסר אנו משלימין, אבל עיקר מבטתם היו בטעות כי אין הנקודה במה שחסר אלא בשיתוף שלהם שיוכו לתרום למשכן, וכן בכל ענין תרומה וצדקה לראות את הזכות לתרום ולא לחשוב בעיקר על מה שחסר למקבל, אלא דמה שחסר הי' רק הודמנות לתרום, וזהו מה שמברכים להתורם "תוכו למצוות".

The nesi'im's offer seemed generous, but it missed the whole point of the Mishkan. The Mishkan was not a building campaign that might end up with a shortfall; Hashem can provide all the necessary components for the Mishkan. Donating to the Mishkan was an opportunity to receive eternal merit, and the nesi'im took last place in securing merit for themselves.

We can now understand why the letter yud is missing. The word nosei, with a yud, means to carry something. The nesi'im thought that they would be carrying Klal Yisrael by filling in the deficit. They should have realized, however, that they were the ones who would be carried to eternal merit by donating to the Mishkan, as expressed in the word nesi'im without the yud.

מגד יוסף

ההנכון נראה בזה בהקדם את אשר שמעתי בשם מרן הגרי"ז זצ"ל, שהאבני שהם האבני מילואים לא היו חלק מהבגדי כהונה, ואין תורת שם בגדי כהונה עליהם. ונראה לדייק כן מלשון המקראות, כי תרומת כל החומרים נכתב בסתם, ולא נתפרש לשם מה כל חומר הלך, רק לגבי האבני שהם והאבני מילואים נתפרש שהם לאפוד ולחושן. הרי להדיא שהיתה התרומה כללית לבנין המקדש וכליו שבו נכללו הבגדי כהונה כולם חוץ מהאבני שהם והאבני מילואים. ואף מדוייק כן מהעובדה שהחומרים שהשתמשו בהם למקדש וכליו, היו זהים לחומרים שהשתמשו בהם לבגדי כהונה, חוץ מהאבני שהם ומילואים. הרי שעל האבני שהם ומילואים היתה התרומה נפרדת, והם לא נכללו בהתרומה הכללית של בנין המשכן. ולפי זה פשוט שהנשיאים בקשו וחשבו היאך להשתתף בהתרומה הכללית של בנין המשכן, ובחשבו זה טעו כיון שהשלימו הציבור את הכל. ולא נותר להם אלא להשתתף בהתרומה אחרת ונפרדת של האבני שהם ומילואים.

והנשאים הביאו (ל"ה, כ"ז)

ע"י רש"י כאן דנחסר בנישאים "יוד", משום שנתעצלו בתחלה בנדבתם ואמרו יתנדבו צבור תחלה ומה שמחסרים אנו משלימים.

ונראה הביאור דמצוות נתינה להקדש אין זה כדי להשלים מחסורו של הקדש, וכן צדקה לעני אינו רק כשביל להשלים מחסורו, אלא בא גם לזכות הנותן במצות צדקה, והנשיאים לא הבינו דבר זה, וחשבו דכיון שיש בלא"ה הם לא צריכים לתת, וחסר להם הקב"ה אות "יוד" שמרמו על הוי"ה ית"ש, כי אם היו נושאים במחשבתם שם הוי"ה בה' לא היו מתעצלים והיו מזדריים לתת נדבתם כדי שיוכו להשתתף בכניית המשכן. והנה נדבת הנשיאים היה בשווי יותר מכסף וזהב, שהאבנים היקרות שנתנו היו שוים רבבות דינרים וכמבואר בקידושין (לא). אבל לא הקדימו להיות הראשונים בנתינתם וע"ז היה עליהם תביעה, ודבר זה הוראה לדורות שמן הראוי להיות ראשונים בדבר מצוה, ועי"כ ממנו יראו ויעשו ויש להם ע"ז שכר מיוחד.

זה הכלל: חייב אדם להתרומם מעל טירדות העולם, ולזכור שימינו כצל עובר וכחלום יעוף. אם לא יאזור כגבור הלציו לומר: "היום אם בקולו תשמעו" אלא יאמר "מחר" לכשאפנה אשנה, אז יס מחר לאחר זמן וזמנים הרבה, והמחר הזה יידחה למחרתיים וליום שאחריו, מיוב ליום ומחודש לחודש ומשנה לשנה, עד שפתאום ימצא עצמו עומד בימי הזקנה חסר אונים ומעט היכולת - "וזכור את בוראיך בימי בחורתך, עד אשר לא יבא ימי הרעה" (קהלת יב א), "אלו ימי הזקנה" (שבת קנא ב).

ונפיים עם דברי חיזוק מפי כתבו של הכהן הגדול משה"ר צדוק זצ"ל (צדקת הצדיק קנא), שמתוכם יכול לשאוב עידוד וחיזוק גם מי שעברו עליו הרבה משנותיו בתוהו ובוהו, ולדעת שאף פעם לא מאוחר.

וזה לשון קדשו: "עתות הירידה שיש לאדם שאין לו שום חשק לתורה ועבודה, זהו הכנה לעליה גדולה. והיינו על ידי הצעקה שצועק כשמתכוונן על דרכי ורואה שפלותו וירידתו... ונאמר: והנשיאים הביאו את אבני השהם, ודרשו

חז"ל נשיאים חסר לפי שנתעצלו וכו', ובגמרא (ימא עה א) נשיאים ממש [עננים היז], פירוש שעל ידי העצלות וצעקו לה' [היינו שהתודו באשמתם והכירו שזה היה רק עצלות], וכו' לכך שהנשיאים ממש הם העננים הביאו להם אבני השוהם, מסתמא לכל נשיא המציא אבנו, וזה דבר יקר יותר מכל הנדבות, ואילו הביאו נדבתם מקודם לא היה להם זה עדיין".

למדנו דאף מי שכבר העביר חלק נכבד משנותיו בולא כלום (ער האט שוין פארפאטשקעט), יתעורר ויצעק לה' מקרב לב עמוק: רבונו של עולם, בושני מאור, כואב ומצטער, שכבר עברתי את "בן ארבעים לבינה" וגם את "בן חמשים לעצה" (אבות ה א) ועדיין אין לי אף מסכתא אחת כמונח בקופסא, או סדר משניות, ואפילו פירוש המלות של כל התפלה אינני יודע - על ידי וידוי זה יזכה לעליה גדולה יותר ממה שהיה משיג אילו לא נתעצל.

"והמישף בנישאים [עננים] שהוא חושך על פני העולם, וממנה האורה יצא לכל באי עולם. וכן שמעתי על פסוק (תהלים קמו ח): 'המכסה שמים בעבים' ואחר כך על ידי זה 'המכין לארץ מטר'. וכן עשו הם, מתחילה העצלות הוא החושך" (צדקת הצדיק). כשבא אדם לידי הרגשה שהוא שרוי במצב חושך ענן וערפל, שערי צמח לבנים ואני ערום ועריה, ובוכה ומתחנן שרוצה לפחות עכשיו להתחיל - מכך יעלה ויבא להשגה גדולה, ויהי אור.

מסילות בלבכם

חם לנו מלחשוד נשיאי ישראל בעצלות לדבר מצוה נשגבה וחשובה כזאת, אשר כדברי המדרש (כמדב"י יב טז): "שמחו כל ישראל במלאכת המשכן והביאו בשמחה כל נדבה, ובזריזות, ראה מה קתיב (שמות לה כב): 'ויבאו האנשים על הנשים', שהיו דוחקות זה על זה ובאים אנשים ונשים בערבוביא, ולשני בקרים הביאו כל הנדבה שנאמר (שמות לו ג): 'זהם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר' וכו'. היעלה על הדעת שדוקא המנהיגים נשיאי העדה לא חשו להזדרז, ונתעצלו סתם כך?

חשובן עמוק היה להם, אומר הכתב סופר (פרשת ויקהל): "על פי המבואר (סוטה יג ב): כי אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה... לכן התחכמו להמחין עד שיביאו כולם נדבתם, ומה שחסר ישלימו

הם, ותהיה מצוה נקראת על שמם היינו שיעשו עיקר וגמר המצוה, והיתה כוונתם לשם שמם".

מעתה אנו צריכים לדעת מה עוול נמצא בהם, מאחר שהיתה להם מחשבה וכוונה טהורה מדוע החסיר הכתוב אות בשמם? על זה כתב הכתב סופר דשלא כדין עשו, וכפי המבואר בפוסקים (משנה למלך מגילה א יא, שו"ת חכם צבי קו) "דזריזין מקדימין עדיף הוא ממצוה מן המובחר, והיה להם להקדים המצוה ולהיות מן זריזין מקדימין מלעשות גמר מצוה מן המובחר".

מכאן אתה למד על חומר הדקדוק בענין דחיית המצוה לשעה מאוחרת; תמיד חייב אדם לבחון הדק היטב אם בתוך עומק כוונתו לא כרוכה איזושהי נקודה דקה של עצלות.